

12-02

Flera gånger har jag i den här spalten uttryckt missnöje med vår svenska Bibel 2000. Och det är många med mig som tycker att vad man åstadkommit vissa gånger inte ens bör kallas översättning utan snarare parafras. Förmodligen är syftet för det mesta att göra svenskan mera behaglig, men alltför ofta går detta som jag ser det ut över innehållet.

Inte heller 1917 års översättning går dock fri. De två senaste språkspalterna har behandlat skapelseberättelsen, och vi har sett att båda de nämnda översättningarna på olika sätt har gjort våld på prepositionen ...ב i 1 Mos 1:26. Och i versen därefter skriver båda att Gud skapade människan *till* sin avbild (1 Mos 1:27).

Som jämförelse går vi några rader tillbaka och läser att Gud gjorde de vilda djuren, boskapsdjuren och alla kräddjur på marken *efter* deras arter (1 Mos 1:25). Här används prepositionen ...ל. Grundbetydelsen av ...ב är *i* eller *med*, alltså befintlighet. Grundbetydelsen av ...ל är *till*, alltså riktning.

Även om en användbar Bibel måste ha ett hyfsat språk, bör man i översättningsarbetet ha den respekten för ett ords grundbetydelse att man på något sätt låter den lysa igenom i den färdiga texten. Därför tror jag att Gud skapade djuren *till* deras arter eller – OK – *efter, i enlighet med* deras arter (...ל kan också ha den betydelsen). Men vad som sägs om människan är inte att hon skapades *till* utan *i/med* Guds avbild.

Detta rymmer naturligtvis hemligheter för vårt förnuft. Men vilka är bibelöversättarna att våga beröva varje läsare hans möjlighet att ana lite av dessa hemligheter?

Sedan är det ju en annan sak att det aldrig är möjligt att översätta "exakt". I hög grad gäller förstås detta när man skall tolka från en annan kultur i en avlägsen tid. Mycket i bibelhebreiskan blir för oss mångtydigt. Det visar sig ju redan i dessa två vanliga prefix ...ב och ...ל. Även om grundbetydelserna är befintlighet resp riktning, så är många varianter möjliga vid

översättning. ...בּ kan betyda *i*, *hos* och *på* men även *genom* eller *med* (både = tillsammans med och = med något som redskap). Också i modern hebreiska rör man i kaffet בְּכַף (b-kaf) = *med en sked*, och åker בְּרַכֶּבֶת (ba-rakévet) = *med tåget*.

Nu är vi färdiga att övergå till Nya testamentets mest kända skapelseberättelse, Johannesprologen: ”I begynnelsen fanns Ordet, och Ordet fanns hos Gud, och Ordet var Gud. Det fanns i begynnelsen hos Gud. Allt blev till genom det, och utan det blev ingenting till av allt som finns till.” (Joh 1:1–3)

Här är grundspråket grekiska (troligen till skillnad från de övriga evangelierna, se nr 1–5/2000). Grekiskan har olika ord för *i* (en) och *genom/med* (día). I vers tre står det alltså att allt skapades *genom* Ordet.

I den översättning av NT till modern hebreiska som gjordes för några decennier sedan är också den orientaliska mångtydigheten reducerad. *Genom det* (= Ordet) heter här עַל-יָדוֹ (al-jado). Detta uttryck betyder ordagrant *med hjälp av hans hand*. Grundbetydelsen av עַל är *på, ovanpå* (jfr flygbolaget אֶל עַל – El Al – = *till ovanpå*, alltså *uppåt!*). Men det finns också bibetydelser, t ex *med (hjälp av)*. יָד = *hand*. Suffixet ם = är pronominet *hans, dess*.

Det ligger nära till hands att knyta ihop Bibelns olika vittnesbörd om skapelsen till ett mönster som visar på Kristus, Ordet. Gud talade, och världen blev till. Johannes säger att Ordet var Gud, och att Ordet blev människa. Gud skapade genom/med hjälp av sitt Ord, sin avbild Kristus, som var hans eget utflöde.

Johannesprologen börjar så här i den hebreiska översättningen:

בְּרֵאשִׁית הָיָה הָדָבָר

B-reshit haja ha-davar

I begynnelsen var Ordet

Känner du igen ordet **b-reshit**? Så börjar GT: B-reshit bara Elohim... (*I begynnelsen skapade Gud*). בְּרֵאשִׁית är ett abstrakt

substantiv med samma rot – ראש – som rosh = *huvud*. Ord som bildats på denna rot anknyter i sin betydelse till begreppet *huvud*, alltså något som är främst, överst eller först. Se nr 4/2002 om Rosh ha-shana (*nyårsdagen*) mm.

Nästa månad skall vi gå vidare med Johannesprologen. Då skall vi bl a uppehålla oss vid begreppet דבר – Ordet – med dess rika innehåll.

Marianne Reichmann